

Лекція 2. Різновиди репортажів

Тези лекції

План

1. Подібність репортажів до нарисів.
2. Найбільш вживані різновиди репортажів.
3. Репортажі аналітичного спрямування.
4. Репортажі художньо-публіцистичного спрямування.

1. Подібність репортажів до нарисів

Автор посібника «Новинна журналістика» Зігфريد Вайшенберг називає репортаж «королем серед журналістських жанрів» [1, с. 179]. Наголошує на тому, що репортаж – це завжди особливий журналістський твір. В європейській журналістиці він має «довгу та щасливу традицію» (що означає, що він, звичайно, дістав багато різновидів). В Італії репортаж визначається як «хроніка спеціального кореспондента». Говорячи про визначальні ознаки цього жанру з огляду на журналіста, Вайшенберг називає *автентичність, суб'єктивність та індивідуальність*, з огляду на підхід до подання теми – *зображення, спостереження та розповідь*.

Цими рисами, особливо підходом до подання теми репортаж нагадує нарис. Вважається, що це споріднені форми викладу матеріалу.

Коли намагаються розмежувати ці два жанри, то вказують на те, що *нарис описує ситуацію, тоді як репортаж зображує*. На перший погляд, це те саме. Але є тонка грань між згаданими поняттями – нарис передбачає все таки більш відсторонену позицію: коли ви читаєте (дивитися, слухаєте) нарис, то відчуваєте певну дистанцію між собою і тією «картинкою», що виникає у вашій уяві; при сприйнятті репортажу така дистанція зведена до мінімуму – ви навіть на якусь мить забуваєте про навколишню реальність.

ПРИКЛАДИ НАРИСІВ:

У концтабори за правду. Дві «справи» письменника Гордія Брасюка

<https://day.kyiv.ua/uk/article/istoriya-i-ya/u-konctabori-za-pravdu>

Відомий і невідомий Богдан Ступка

<https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/vidomyy-i-nevidomyy-bogdan-stupka>

Історія сержанта ЗС України. Нарис до професійного свята

https://www.youtube.com/watch?v=iULJ4Ox5_44

Автор журналістського твору може розповідати про щось відсторонено або ж як учасник тих подій, які він змальовує. При цьому сама участь може бути

різною. В репортажах вона найактивніша, тому з усіх журналістських жанрів репортаж найдужче здатний занурити аудиторію в медіареальність.

Журналістикознавці виділяють *репортажний нарис* або *нарис-репортаж*. Центральне місце у таких творах посідає опис дійсності під кутом зору розповідача. Як відзначає З. Вайшенберг, «це свідомо суб'єктивна форма, що разом із тим не перетворюється на коментар» [1, с. 179].

ПРИКЛАДИ РЕПОРТАЖНИХ НАРИСІВ:

Репортаж-нарис “Людина, яка об`єднала континенти” (І. І. Даценко)

<https://www.youtube.com/watch?v=q7AbMVENYxM>

Репортажний нарис. Голос столиці. Микола Петренко

<https://www.youtube.com/watch?v=woxgUBM1DAY>

Тіні забутих предків із Дубового

<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3349889-tini-zabutih-predkiv-iz-dubovogo.html>

2. Найбільш вживані різновиди репортажів

Той же З. Вайшенберг у посібнику «Новинна журналістика» розповідає про *судовий репортаж*. Як ви вже знаєте, репортаж як жанр власне і починався з повідомлень, у яких журналіст виступав у ролі свідка-очевидця, зокрема на судових процесах. Сьогодні репортажі з судів також не рідкість. Якщо ви наберете в Google «репортаж із суду», то знайдете безліч прикладів. Ось лише деякі з них:

«Люблю шити»: 5 відтінків суду щодо Яни Дугарь. Репортаж

<https://www.radiosvoboda.org/a/text-sud-duhar/30395741.html>

Справа Шеремета: з Антоненка зняли браслет, Кузьменко пройшла поліграф. РЕПОРТАЖ ІЗ СУДУ

<https://novynarnia.com/2021/12/24/sprava-sheremeta-z-antonenka-znyaly/>

Репортаж із зали суду: відкладене правосуддя

<https://www.sknews.net/reportazh-iz-zaly-sudu-vidkladene-pravosuddia/>

Такі повідомлення відтворюють атмосферу судового засідання, поведінку основних дійових осіб, процес прийняття судового рішення, а після завершення справи можуть подавати оцінювання вироку.

Щодо спрямування в межах класичної жанрової системи, судовий репортаж, як правило, синтетичний: він інформує, але містить елементи аналітики, а іноді – й художньої публіцистики.

Деякі дослідники виділяють також *звітний репортаж*. Його використовують для висвітлення різних формальних регламентованих заходів і цим він нагадує звіт.

Найбільш поширеним різновидом репортажу є так званий *подієвий репортаж*, що має інформаційне спрямування. Це репортаж із місця події, таких матеріалів безліч. Їх особливістю є дотримання правил підготовки новин – чіткість, лаконічність, доказовість, правильні назви тощо. Хоч у репортажах має простежуватися хронологія розвитку події, вони також підпорядковуються правилу перевернутої піраміди. Не так жорстко, як замітки, та все ж. Це видно в тому, що починаються подієві репортажі з відповіді на запитання Що, Де, Коли, а завершуються інформацією, яку можна відкинути (другорядна або ж комерційна).

ПРИКЛАДИ:

Виставка картин Марини Рибачук у "Вернісажі"

<https://www.youtube.com/watch?v=LDgeEfcGNMw>

У КИЄВІ ВІДКРИЛАСЯ ВИСТАВКА КАРТИН БОГНИ БУРСЬКОЇ (РЕПОРТАЖ)

<https://www.5.ua/kultura/u-kyievi-vidkrylasia-vystavka-kartyn-bohny-burskoi-reportazh-48202.html>

Люди як потяги. Репортаж з виставки картин про улюблений транспорт

<https://bigkyiv.com.ua/lyudy-yak-potyagy-reportazh-z-vystavky-kartyn-pro-ulyublennyj-transport/>

Шопен та Моцарт для України

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3423950-sopen-ta-mocart-dla-ukraini.html>

«Самое опасное – это пасть духом»: Запорожский шоумен организовал «оборонное предприятие»

<https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/3441190-samoe-opasnoe-eto-past-duhom-zaporozskij-soumen-organizoval-oboronnoe-predpriatie.html>

Серед інформаційних французький дослідник Ж.-Д. Буше виділяє гарячий, теплий та холодний репортаж. «До гарячого він відносить репортажі про несподівану подію, про передбачувану подію, яку треба висвітлювати негайно і яка матиме цікавий фінал. Теплий репортаж пишеться на тему, про яку агентства повідомили під рубрикою "терміново" (наприклад, нове забруднення нафтою морського узбережжя); про подію, яку репортер починає висвітлювати у процесі її розвитку; про подію, яка триває у часі (конфлікт, злочин) і яка може повторитися знову. Холодний репортаж стосується подій, про які відомо заздалегідь (наприклад, слухання в суді, вихід книги і т. д.)» [4].

Серед інформаційних репортажів окремо виділяють також так званий *великий репортаж*. Він базується не на одній події, а на огляді актуальної ситуації, що склалася. Хоча його основна мета – поінформувати, може містити ознаки художньої-публіцистики, якщо матеріал подається суб'єктивно, через очі журналіста. В таких матеріалах може висвітлюватися певне місце або цілий населений пункт, або навіть декілька населених пунктів.

ПРИКЛАДИ:

Як це – бути в полоні і жити в окупації. Великий репортаж із Бердянська

<https://www.radiosvoboda.org/a/berdyansk-viyna-polon/31782866.html>

Карітас Коломия. Служіння в час війни. Великий Репортаж

https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=496371995404020

Сили світла. Як звичайні київські чоловіки — кухар, інженер, тренер та інші — готуються боронити столицю

<https://life.nv.ua/ukr/lyudi/teroborona-kiyeva-yak-biyaci-gotuyutsya-pid-zemleyu-zahishchati-stolicyu-reportazh-novini-ukrajini-50229953.html>

Сумки, собаки, сльози: як вокзал Берліна перейшов на українську мову

<https://bit.ly/3NJh8ak>

Великий репортаж може торкатися цілої низки подій, які тривають не один день. Такий репортаж ще можуть називати *оглядовим*.

ПРИКЛАД:

Коронавірус в Польщі: репортаж з місця подій

<https://tv5.zp.ua/ru/news/koronavirus-v-polshhi-reportazh-z-mistsya-podij/>

"Хотів заразитися коронавірусом". Два дні з президентом Зеленським

<https://www.pravda.com.ua/articles/2020/06/9/7254917/>

Великі репортажі в інтернеті можуть подаватися у форматі *лонгріду*, особливо, якщо є велика кількість якісних фото.

ПРИКЛАД:

Репортаж зі зйомок фільму «Тарас Шевченко: перший самурай»

<https://moviegram.com.ua/report-shooting-taras-shevchenko-the-first-samurai/>

Серед великих інформаційних репортажів є такі, що не стосуються сьогодення. В такому випадку ми маємо справу з *історичним репортажем*.

ПРИКЛАД:

Як здобувалася Незалежність. Репортаж з 1991-го.

<https://ua.korrespondent.net/ukraine/4390183-yak-zdobuvalasia-nezalezhnist-reportazh-z-1991-ho>

3. Репортажі аналітичного спрямування

Досить рідкісний різновид репортажу – підкреслено аналітичний. Його особливістю є те, що структура матеріалу відповідає загальним правилам побудови аналітики – спочатку формулюється питання або проблема, далі йде відповідний аналіз і на завершення дається підсумок цього аналізу. При цьому сам аналіз становить собою не просто сухі відсторонені міркування. Він здійснюється репортажним способом – через показ самоочевидних фактів, через слова персонажів. Врешті через думки самого автора, але висловлені таким чином, що вони сприймаються наче вплетеними в канву розповіді.

Тем для аналітичних репортажів можна знайти багато. Якщо порівнювати з аналітичними статтями, які часто піднімають глобальні теми, репортажі

зосереджуються на чомусь *дуже конкретному*, використовуючи такий метод пізнання, як індукція – коли висновок про щось глобальне можна зробити, спираючись на розгляд окремих фактів.

«У літературі про репортажі називаються подальші їх типи: *репортаж про середовище, що зображає умови життя людей у незнайомих обставинах, репортаж про власний досвід, у якому репортер сам вводить себе у незнайому ситуацію, або викривальний репортаж, в якому описуються вади та порушення*», – наголошує автор посібника «Журналістика газет і журналів» Фолькер Вольф [3, с. 195]. Готуючи подібні репортажі, журналісти нерідко застосовують відомий вам метод масок.

Серед аналітичних репортажів слід особливо виділити *репортаж-розслідування*.

ПРИКЛАД:

Репортаж-розслідування «Слідами аліментників»

<https://www.youtube.com/watch?v=JZ-vLuCqikY>

Серед репортажів аналітичного спрямування – *критичний репортаж*. Він «використовується у випадках, коли постає необхідність вказати на якийсь недолік у житті, викрити застаріле або ж висміяти порушників існуючих норм поведінки чи законності» [4].

Близький до нього *репортаж-роздум*.

До аналітичних може відноситись і *тематично-пізнавальний репортаж*, хоча не обов'язково – він може бути, в принципі, будь-якого спрямування.

Близький до нього *репортаж-спогад*, що «базується власне на спогадах індивіда, автора, на скрупульозній роботі в архівах над матеріалами газет, журналів, книг, листування відповідної епохи» [4].

До аналітичної групи належать фантастичні репортажі, в яких аналіз, крім усього, здійснюється з допомогою вигаданих художніх образів [2] (детальніше – в статті М. Василенка М. «Фантастичний репортаж-застереження як форма впливу на масову свідомість: новації жанру» <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1095>).

4. Репортажі художньо-публіцистичного спрямування

До таких належать дуже модні на сьогодні репортажі-історії (сторі).

НАПРИКЛАД:

Квиток у вагон люкс. Репортаж про евакуацію з Києва

<https://www.liga.net/ua/society/articles/bilet-v-vagon-lyuks-reportaj-ob-evakuatsii-iz-kieva>

«Я виїхала з пекла, але воно у мене всередині». Три історії про життя і смерть у блокадному Маріуполі

<https://nv.ua/ukr/ukraine/events/gumanitarna-katastrofa-vvs-navodit-svidchennya-lyudey-yaki-zmogli-vijihati-z-mariupolya-50230360.html>

Бувають репортажі-інтерв'ю, які також сприймаються як велика цікава оповідь. Такі матеріали містять не лише виклад прямої мови співрозмовника, а й опис вражень автора від обстановки, де відбувається розмова, одягу, рис, міміки, жестів, поведінки героя.

НАПРИКЛАД:

Степан Шолтес, художник, архітектор

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3332696-stepan-soltes-hudoznik-arhitektor.html>

Ганна Кралль: «Про світ можна розповісти через деталі»

<http://litakcent.com/2016/11/17/hanna-kral-pro-svit-mozhna-rozpovisty-cherez-detali/>

До речі, останній матеріал про відому репортажистку, корисно почитати!

Ф. Вольф особливо вказує на той факт, що репортаж дає змогу журналістові брати в чомусь безпосередню участь. Часто це те, що недоступне масовій аудиторії – наприклад, подорожі цікавими місцями. Так створюється *подорожній репортаж*. Ф. Вольф підкреслює, що багато журналів, які спеціалізуються на темі дозвілля, регулярно подають подібні публікації, і це дійсно так.

ПРИКЛАДИ:

Кілометри піших маршрутів і подорож у минуле: репортаж з етнопарку у Карпатах

<https://www.youtube.com/watch?v=OT3Mb633p24>

ПОДОРОЖ У ДВА ДНІ. РЕПОРТАЖ З ОСІНЬОГО СТАМБУЛУ

https://tvoemisto.tv/blogs/podorozh_u_dva_dni_reportazh_z_osinnogo_stambulu_124958.html

Медіадослідники також виділяють такі різновиди жанру: *репортаж-замальовка* (або *зарисовочний*),

Художньо-публіцистичні репортажі часто відрізняються багатими барвами в зображенні події, образів її учасників та обставин, що досягається шляхом умілого використання літературно-художніх засобів, прямої мови, виразних порівнянь, епітетів тощо. Для них характерні метафоричність, багатий асоціативний ряд. Тому вони більше ніж інші, межують з художньою літературою. Кому цікаво, непогана стаття про українську художню репортажистику є ось тут: <https://bit.ly/3qYJZ0O>

Також раджу почитати:

РЕПОРТАЖ: ЯК РОЗПОВІСТИ ІСТОРІЮ?

<https://internews.ua/opportunity/yak-rozpovisti-istoriyu>

25 порад і трохи більше історій для тих, хто планує або вже пише художні репортажі

<http://posibnyk.reporters.media/>

Войцех Гурецький: “Літературний репортаж. Чим Польща захоплює світ”

<https://choven.org/news/vojtseh-guretskyj-literaturnyj-reportazh-chym-polshha-zahoplyuye-svit/>

Використана література:

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навчальний посібник: стандарти якості журналістської практики. За заг. ред. В.Ф. Іванова. Київ : Академія Української Преси, Центр вільної преси, 2011. 264 с.
2. Василенко М. К. Фантастичний репортаж-застереження як форма впливу на масову свідомість: новації жанру. Електронна бібліотека Інституту журналістики. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1095>
3. Вольфф Ф. Журналістика газет і журналів / Видання 2-е, перероблене / Пер. з нім. В. Климченко. Київ : Центр вільної преси, 2017. 377 с.
4. Максим'як О. Види газетного репортажу: наукові погляди в сучасному журналістикознавстві. Електронна бібліотека Інституту журналістики. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2387>